

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія з видавничої справи, культури та української філології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РИТОРИКА

для студентів

спеціальності	081 Право
освітньо-професійної програми	Право
освітньо-професійного ступеня	фаховий молодший бакалавр

Київ-2024

Розробник: Ловейко Тетяна Володимирівна, викладач циклової комісії з видавничої справи, культури та української філології Фахового коледжу «Універсум» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

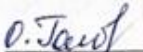
Викладач: Ловейко Тетяна Володимирівна

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії з видавничої справи, культури та української філології

Протокол від 28 серпня 2024 р. № 10

Голова циклової комісії Олена ГРУЗДЬОВА

Робочу програму перевірено
«__» _____ 2024 р.

Заступник директора з навчально-методичної роботи Оксана ГОЛОВЧАНСЬКА

Заступник директора з навчальної роботи Оксана КАЛАШНИК

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	3 / 90
Курс	I
Семестр	I
Кількість змістових модулів з розподілом	3
Обсяг кредитів	3
Обсяг годин, в тому числі:	90
Аудиторні	42
Модульний контроль	6
Самостійна робота	42
Форма семестрового контролю	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Робоча програма з дисципліни «Риторика» складена відповідно до навчальної програми й призначення цієї дисципліни в структурно-логічній схемі, що охоплює всі розділи навчальної програми, з загальною кількістю 90 годин, передбачених робочим навчальним планом.

Метою курсу є оволодіння студентами компетентностями публічного мовлення, добору влучних аргументів, а також коректного доречного спілкування загалом.

Завдання навчальної дисципліни:

- сформувані всебічне цілісне уявлення про методологію, теоретичні засади, систему законів та історію розвитку риторики в людському суспільстві;
- сформувані стійкий позитивний мотиваційний інтерес до творчої риторичної практики, підготувати студентів до професійної мовленнєвої діяльності в усіх фахових комунікативних сферах;
- виробити навички самоконтролю за дотриманням норм культури мовлення у процесі комунікації у різних ситуаціях, зокрема й нестандартних;
- виробити вміння здійснювати конструювання текстів різних стилів, самостійної побудови промов різної спрямованості з використанням основних технологій раціонального та емоційного впливу на аудиторію;
- формувати світоглядні принципи мовної особистості, виховувати повагу до рідної мови, почуття особистої відповідальності за власну мовну поведінку й стан мовленнєвої культури суспільства.

Дисципліна забезпечує оволодіння студентами загальними та спеціальними компетентностями і досягнення програмних результатів навчання за освітньо-професійною програмою.

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності</i>		
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово	1–8
ЗК 8	Здатність працювати в команді	1–8
<i>Фахові компетентності</i>		
СК 1	Здатність застосовувати знання з основ теорії права, розуміння значення та ролі правничої професії у громадянському суспільстві	1–8
<i>Предметні компетентності</i>		
	Здатність здійснювати письмову та усну професійну комунікацію державною мовою, правильно вживати правничу термінологію	1–8
	Здатність проводити первинний аналіз та класифікацію документації, володіти основами діловодства та працювати з документами правового характеру	1–8
	Здатність встановлювати ділові комунікації між учасниками професійної діяльності	1–8

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент

- здійснює письмову та усну професійну комунікацію державною мовою, правильно вживає правничу термінологію (РН 2);
- проводить первинний аналіз та класифікацію документації, володіє основами діловодства та працює з документами правового характеру (РН 12);
- встановлює ділові комунікації між учасниками професійної діяльності (РН 13);
- знає етапи розвитку мистецтва красномовства, його основні види й жанри, етапи та стадії творення промов різної спрямованості;
- розуміє суть законів красномовства;
- вміє створювати тексти до публічних виступів, акцентувати проблеми у промові, знає способи викладення матеріалу виступу;
- використовує знання з риторики під час робочого процесу та повсякденного спілкування;
- знає соціально-психологічні закони спілкування оратора й аудиторії, основні поняття культури мовлення, техніки усного мовлення, орфоепічні, орфографічні, лексичні, граматичні, стилістичні норми ділового спілкування, етикету ділового спілкування;
- аналізуватиме тексти різних видів і жанрів, фахову термінологію та застосовуватиме її у різноманітних комунікативних процесах;
- правильно оцінюватиме стилістичні можливості мовних засобів;
- створюватиме публічні виступи, дотримуючись етикету спілкування.

4. Структура навчальної дисципліни
Тематичний план денної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Усього	Аудиторна:					Самостійна робота
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Підсумковий контроль	
Змістовий модуль 1. Загальні питання теорії красномовства. Основи ораторського мистецтва							
Тема 1. Предмет і завдання риторики, її основні поняття. Риторичні закони. Значення риторики в умовах воєнного часу	9	2	2				5
Тема 2. Історія красномовства від доби Античності до сьогодення	10	2	4				4
Тема 3. Основні види і жанри красномовства	9	2	2				5
Модульна контрольна робота 1.	2					2	
Усього за змістовий модуль 1.	30	6	8	-	-	2	14
Змістовий модуль 2. Структура риторичної діяльності							
Тема 4. Етапи творчої діяльності промовця. Інвенція. Стратегія і тактика підготовки виступу	12	2	4				6
Тема 5. Композиція промови. Диспозиція. Теза та аргументи промови. Когезія	12	4	2				6
Модульна контрольна робота 2.	2					2	
Усього за змістовий модуль 2.	26	6	6	-	-	2	12
Змістовий модуль 3. Риторична культура професійного мовлення							
Тема 6. Елокуція. Мовленнєве оформлення промови	10	2	2				6
Тема 7. Меморія. Акція. Зовнішня культура комунікації	11	4	2				5
Тема 8. Риторичні форми діалогічного мовлення. Основи ведення ділової бесіди. Риторичний аналіз промови	11	4	2				5
Модульна контрольна робота 3.	2					2	
Усього за змістовий модуль 3.	34	10	6	-	-	2	16
Усього за курс	90	22	20	-	-	6	42

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні питання теорії красномовства.

Основи ораторського мистецтва

Тема 1. Риторика як наука і навчальна дисципліна. Предмет і завдання риторики, її основні поняття і закони. Значення риторики в умовах воєнного часу (2 год)

Риторика та її роль у розвитку гуманітарних наук. Предмет і завдання риторики як науки і навчальної дисципліни. Традиції, основні поняття класичної риторики. Риторична формула. Закони риторики. Основоположні розділи риторики. Зв'язок риторики з іншими науками. Роль ораторського мистецтва у професійній діяльності юриста.

Основні поняття: риторика, промова, оратор, аудиторія, вплив на аудиторію, модуси публічного виступу, логос, етос, пафос, закони риторики, концептуальний закон, стратегічний закон, закон моделювання аудиторії, тактичний закон, мовленнєвий закон, закон ефективної комунікації, системно-аналітичний закон, етапи діяльності промовця, риторична формула.

Рекомендовані джерела:

Основна (базова): 3, 4, 5.

Додаткова: 15, 6, 8, 10.

Тема 2. Історія красномовства від доби Античності до сьогодення (2 год)

Історія ораторського мистецтва. Красномовство міфології і стародавнього світу. Риторика Античної Греції. Ораторська діяльність Перикла, Сократа, Демосфена та Аристотеля. Трактат Аристотеля «Риторика». Особливості давньоримського ораторського мистецтва. Ораторська діяльність Марка Цицерона, педагогічна риторика Марка Квінтіліана. Формування нових засад європейського красномовства в епоху Середньовіччя і Відродження. Зародження університетського красномовства. Гомілетика та християнське красномовство. Історія вітчизняного красномовства. Красномовство Київської Русі. Києво-Могилянська академія як осередок риторичної культури України. Риторично-гуманістична концепція Григорія Сковороди. Праця Феофана Прокоповича «Про риторичне мистецтво». Принцип гармонізуючої риторики Яна Коменського. Сучасний етап розвитку риторики. Неориторика.

Основні поняття: класична риторика, неориторика: аргументативна і лінгвістична; софістика, полеміка, діалектика; промови дорадчі, епідейктичні, судові; філіппіки; теорія трьох стилів; гомілетика, університетське красномовство.

Рекомендовані джерела:

Основна (базова) : 2, 3, 4, 5.

Додаткова: 5, 6, 8, 14.

Тема 3. Основні види та жанри сучасного ораторського мистецтва (2 год)

Роди і види ораторського мистецтва. Основні жанри ораторського мистецтва. Види публічних виступів, їх характерні риси. Соціально-політичне красномовство. Академічне красномовство. Юридичне красномовство. Соціально-побутове

красномовство. Рекламне красномовство. Церковно-богословське красномовство. Лекційно-пропагандистське красномовство. Стилi і жанри педагогічного красномовства. Риторичний канон у педагогічному дискурсі.

Основні поняття: академічне красномовство, наукова доповідь, повідомлення, лекція, реферат, виступ, бесіда; церковне красномовство, катехізація, проповідь; політичне красномовство, військове красномовство, політична промова, судове (юридичне) красномовство, дебати, судова промова: прокурорська, адвокатська; суспільно-побутове красномовство, епідейктичне (урочисте) красномовство, ювілейна промова, привітальне слово, застільне слово (тост), надгробне (поминальне) слово.

Рекомендовані джерела:

Основна (базова): 1, 2, 3.

Додаткова: 1, 2, 13, 14.

Змістовий модуль 2. Структура риторичної діяльності.

Риторична культура професійного мовлення

Тема 4. Етапи творчої діяльності промовця. Інвенція. Стратегія і тактика підготовки виступу (2 год)

Закон ступеневої послідовності у риторичній діяльності. Етапи підготовки оратора: інвенція, диспозиція, елокуція, меморія, акція, рефлексія і релаксація (рефлексія). Інвенція як мистецтво попередньої систематизації матеріалу. Стратегія і тактика публічного виступу. Мета публічного виступу: інформування чи переконання. Установка оратора: проінформувати (навчити), розважити, заохотити, переконати, самопрезентація. Аналіз майбутньої аудиторії. Ознаки аудиторії: соціально-демографічні, соціально-психологічні, формально-ситуативні. Портрет аудиторії: її мотиви, інтереси, установки. Вибір теми, розроблення предмету промови. Методи підготовки: вивчення першоджерел, збирання матеріалу, виписки, зберігання інформації. Короткі форми запису прочитаного: складання конспекту, тез, плану.

Основні поняття: етапи творчої діяльності промовця: інвенція, диспозиція, елокуція, меморія, акція, релаксація (рефлексія); стратегія і тактика промовця; мета публічного виступу: переконання, інформування; моделювання майбутньої аудиторії, конспект, тези, план простий, складний, цитатний.

Рекомендовані джерела:

Основна (базова): 3, 4, 5.

Додаткова: 3, 11, 14.

Тема 5. Композиція промови. Диспозиція. Когезія (2 год)

Структура промови: вступ, виклад, аргументація, заключна частина. Варіанти схеми. Вступ: види та функції. Різновиди прийомів вступу до публічної промови. Виклад: моделі та методи. Особливості композиції основної частини; теза, аргументи. Аргументація: структура та види. Коректні й некоректні прийоми

аргументації. Аргументи сильні і слабкі. Заключна частина: типи її побудови. Різновиди прийомів завершення промови. Логічна культура оратора. Логічні помилки. Способи інтеграції структурних компонентів тексту: прийоми когезії, проспекція, ретроспекція. Способи впливу на аудиторію. Засоби активізації слухачів: прийом співпереживання, прийом парадоксальної ситуації, формування проблемного питання, апеляції до інтересів слухачів, до подій, часу, місця, до авторитету. Гумористична ремарка.

Основні поняття: структура промови, вступ, основна частина, теза, аргумент, заключна частина промови, когезія.

Рекомендовані джерела:

Основна (базова): 2, 4, 5.

Додаткова: 8, 12, 14.

Змістовий модуль 3. Риторична культура професійного мовлення

Тема 6. Елокуція. Мовленнєве оформлення промови (2 год)

Комунікативні якості мовлення: правильність, ясність, виразність, багатство, точність, стислість, достатність, доцільність, художня образність. Робота над стилем та логікою тексту. Рівні прояву образності у мовленні: лексичний (тропи), логічний (аналогізація), синтаксичний (фігури), звуковий (асонанс, алітерація). Риторичні засоби персоніфікації: риторичні звертання та запитання. Мовленнєві стратегії та тактики педагога.

Основні поняття: звукопис, асонанс, алітерація; анафора, епіфора, рондо (кільце); троп, метафора, епітет, порівняння, оксиморон, уособлення, синтаксична фігура, стилістична фігура, риторичний вигук, риторичне питання, парадокс, каламбур, хіазм, перифраз.

Рекомендовані джерела:

Основна (базова): 1, 2, 4, 5.

Додаткова: 2, 7, 9, 14.

Тема 7. Меморія. Акція. Зовнішня культура комунікації (2 год)

Способи запам'ятовування тексту промови: механічний, логічний, мнемотехнічний. Асоціативні прийоми запам'ятовування («римська кімната» та ін.). Врахування можливостей людського сприйняття («ефект рамки», «магічне число» та ін.). Зовнішня культура комунікації. Невербальні засоби промовця: вигляд, міміка, зоровий контакт, кінесика, паралінгвістичні чинники. Обставини спілкування: мета, кількість учасників, специфіка аудиторії, місце комунікації. Зони комунікації. Вихід до слухачів, міміка, зоровий контакт, пози, жести.

Техніка усного мовлення. Фонаційне дихання, його розвиток, оптимальне голосоутворення, дикція. Нормативна артикуляційна база як основа правильної літературної вимови. Засоби ритміко-інтонаційної організації мовленнєвого

поток: інтонація, логічні та психологічні паузи, логічний наголос, мелодика мовлення, темп, тембр мовлення.

Способи подолання хвилювання перед і під час виступу. Стратегія поведінки оратора: підготовка до виступу, вміння сидіти і стояти перед аудиторією, обирання місця для промови. Риторичні засоби та їх роль в усному мовленні.

Основні поняття: меморія, акція, мнемотехніка: концентрація, повторення, асоціація; техніка усного мовлення, фонаційне дихання, голос, дикція, артикуляційна гімнастика, мелодика мовлення, інтонація, пауза, логічний наголос; засоби логіко-емоційної виразності; партитура тексту; невербальні засоби промовця, кінесика, міміка.

Рекомендовані джерела:

Основна (базова): 2, 3, 5.

Додаткова: 4, 5, 9, 12.

Тема 8. Риторичні форми діалогічного мовлення. Основи ведення ділової бесіди. Риторичний аналіз промови (2 год)

Риторичні форми діалогічного мовлення. Сутність полеміки та її види: дискусія, диспут, суперечка. Поняття суперечки. Еристика. Пропонент та опонент. Стратегія суперечки. Етапи суперечки. Види суперечки: за метою та цілями, за соціальним призначенням. Мистецтво полеміки. Етика та етикет полеміста. Полемічні прийоми. Методи маніпуляції та способи їх подолання. Прийоми встановлення контакту з аудиторією. Техніка відповідей на питання, нейтралізації заперечень. Основи ведення ділової бесіди. Методи мовного та невербального впливу в діалогічному педагогічному спілкуванні.

Риторичний аналіз промови як основа удосконалення риторичної майстерності. Критерії оцінки виступу: структурно-смілова характеристика, характеристика мовлення, виконавська майстерність. Самоаналіз і взаємоаналіз виступів.

Основні поняття: еристика, дискусія, диспут, полеміка, дебати, ділова бесіда, стратегії ведення бесіди, самоаналіз виступу, взаємоаналіз промов.

Рекомендовані джерела:

Основна (базова): 2, 3, 4.

Додаткова: 8, 11, 13, 14.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінювання результатів навчання з риторики здійснюється на основі функціонального підходу до навчання курсу, який насамперед має забезпечити студентам уміння ефективно користуватися мовою як засобом комунікації.

Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі:

- врахування основної мети, що передбачає різнобічний мовленнєвий розвиток особистості;
- освітнього змісту навчального предмета, який розподіляється на чотири елементи — знання, вміння й навички, досвід творчої діяльності і досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу;
- функціонального підходу до курсу, який передбачає вивчення теорії в аспекті практичних потреб розвитку мовлення.

Об'єктами регулярної перевірки та оцінювання мають бути:

- мовленнєві вміння й навички з чотирьох видів мовленнєвої діяльності;
- знання про риторику;
- мовні уміння та навички;
- досвід творчої діяльності;
- досвід особистого емоційно-ціннісного ставлення до світу.

Під час перевірки складених студентами висловлювань (діалогів, усних і письмових переказів та творів) ураховується ступінь повноти вираження теми, міра самостійності виконання роботи, ступінь вияву творчих здібностей, особистого ставлення до змісту висловлювання.

Матеріал для контрольних завдань добирається з урахуванням тематики соціокультурної змістової лінії чинної програми, рівня підготовки, вікових особливостей та пізнавальних інтересів студентів.

Критерії оцінювання

Рівень	Бал	Характеристика складених студентами діалогів
Початковий (бали цього рівня одержують студенти, успіхи яких у поки що незначні).	1	У студента виникають значні труднощі з ораторським мистецтвом. Речення короткі, непоширені
	2	Студент говорить короткими репліками, що містять недоліки різного характеру, але сам досягти комунікативної мети не може
	3	Студент створює промову за найпростішою за змістом мовленнєвою ситуацією, може не лише відповідати на запитання, а й формулювати деякі запитання, припускаючись помилок різного характеру. Проте комунікативна мета досягається ним лише частково
Середній (балів цього рівня заслуговують студенти, які досягли певних результатів у	4	Студент виступає з промовою з нескладної за змістом теми, в основному досягає мети, проте репліки його недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином ситуацію спілкування, не відзначаються послідовністю, доказовістю; трапляється чимало помилок у доборі слів, побудові речень, їх інтонуванні тощо

ораторському мистецтві).	5	Студент виступає з промовою за нескладною за змістом мовленнєвою ситуацією, додержується елементарних правил поведінки, загалом досягає комунікативної мети, проте допускає відхилення від теми, мовлення його характеризується стереотипністю, недостатньою різноманітністю і потребує істотної корекції тощо
	6	Студент виступає з промовою з нескладної теми, його репліки є змістовними, відповідають основним правилам поведінки перед аудиторією, нормам етикету, проте їм не вистачає самостійності суджень, аргументації, новизни, лаконізму в досягненні комунікативної мети, наявна певна кількість помилок у мовному оформленні реплік тощо
Достатній (балів цього рівня заслуговують студенти, які самостійно, у цілому вправно за більшістю критеріїв склали промову з теми, що містить певну проблему, продемонстрували належну культуру виступу, проте за деякими з критеріїв (від 2-х до 4-х) їх мовлення ще містить певні недоліки)	7	Промова студента за своїм змістом спрямовується на розв'язання певної проблеми, змістовним, набирає деяких рис невимушеності; з'являються елементи особистісної позиції щодо предмета обговорення, правила спілкування в цілому додержуються, але ще є істотні недоліки (за 4-ма критеріями): невисокий рівень самостійності й аргументованості суджень, можуть траплятися відхилення від теми, помилки в мовному оформленні промови тощо
	8	Студент в основному вправно з промовою, що містить певну проблему, досягаючи комунікативної мети, висловлює судження і певною мірою аргументує їх за допомогою загальновідомих фактів. У виступі з'являються елементи оцінних характеристик, узагальнень, що базуються на використанні прислів'їв і приказок, проте допускаються певні недоліки за кількома критеріями (3-ма)
	9	Студент самостійно створює та виступає з промовою, демонструючи загалом достатній рівень вправності й культури мовлення (чітко висловлює думки, виявляє вміння сформулювати цікаве запитання, дати влучну, дотепну відповідь, здебільшого виявляє толерантність, стриманість, коректність), але у промові є певні недоліки за 2-ма критеріями, наприклад: нечітко виражається особиста позиція співбесідників, аргументація не відзначається оригінальністю тощо
Високий (балів цього рівня заслуговують студенти, які продемонстрували високу культуру виступу, переконливо аргументуючи свої	10	Студенти створюють промову та виступають з нею, демонструючи належний рівень мовленнєвої культури, вміння формулювати думки, обґрунтовуючи власну позицію; додержуються правил мовленнєвого етикету; структура промови, її мовне оформлення звичайно відповідає нормам, проте за одним з критеріїв можливі певні недоліки

думки з приводу проблемної теми; змогли зіставити різні погляди на той самий предмет, навести аргументи «за» і «проти» в їх обговоренні тощо)	11	Студенти створюють промову та виступають з нею, переконливо й оригінально аргументують свою позицію, зіставляють різні погляди на той самий предмет, розуміючи при цьому можливість інших підходів до обговорюваної проблеми, виявляють повагу до думки іншого; структура промови, мовне оформлення відповідає нормам
	12	Студенти створюють промову та виступають з нею, демонструючи вміння уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, коротко, виразно, оригінально сформулювати свою думку, дібрати цікаві, влучні, дотепні, переконливі аргументи на захист своєї позиції, у тому числі й з власного життєвого досвіду, зіставити різні погляди на той самий предмет; додержуються правил поведінки і мовленнєвого етикету

Мовне оформлення оцінюють орієнтовно, спираючись на досвід викладача і не підраховуючи помилок (зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

Примітка. Під мовним оформленням промови слід розуміти наявність / відсутність порушень лексичних, фразеологічних, граматичних (морфологічних, синтаксичних), стилістичних, орфоепічних, акцентологічних, інтонаційних норм української літературної мови, а також соціальних норм українського мовленнєвого етикету.

Виступаючи з промовою студент має володіти такими компетентностями:

- будувати висловлювання певного обсягу, добираючи і впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал (епізод з власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, епізод з кінофільму, сприйнятий (побачений чи почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо);
- урахувати мету спілкування, адресата мовлення;
- розкривати тему висловлювання;
- виразно відображати основну думку висловлювання, диференціюючи матеріал на головний і другорядний;
- викладати матеріал логічно, послідовно;
- використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови;
- додержуватися єдності стилю;
- виявляти своє ставлення до предмета висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми;
- виявляти певний рівень творчої діяльності, зокрема трансформувати одержану інформацію, відтворюючи її докладно, стисло, вибірково, своїми словами, змінюючи форму викладу, стиль тощо відповідно до задуму висловлювання;
- створювати оригінальний текст певного стилю;
- аргументувати висловлені думки, переконливо спростовувати помилкові докази;
- викладати матеріал виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів.

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання **Змістовий модуль 1. Загальні питання теорії красномовства.**

Основи ораторського мистецтва

Тема 1. Основи красномовства як наука і навчальна дисципліна. Предмет і завдання риторики, її основні поняття

Зробіть короткий конспект наступних питань.

1. З'ясуйте місце риторики як інтегральної дисципліни у колі інших наук про людину.
2. Розкрийте суть зв'язків красномовства з психологією, психолінгвістикою, лінгвістикою, філософією, етикою, логікою, акторською майстерністю, літературознавством, історією, соціологією, педагогікою тощо.
3. Сформулюйте закони риторичної діяльності.

Тема 2. Історія риторики

Розкрийте наступні питання у вигляді презентації.

1. Охарактеризуйте діяльність та риторичні здобутки одного з античних філософів-риторів (за вибором).
2. Опишіть особливості давньоримського ораторського мистецтва.
3. Феофан Прокопович — суспільний діяч, ритор, політик.
4. Окресліть основні засади неориторики ХХ–ХХІ ст.

Тема 3. Основні види і жанри красномовства, сфери його застосування

Опрацюйте матеріал лекції та відповідної теми за рекомендованими джерелами і дайте відповіді на такі питання для самоконтролю у формі тез.

1. Стисло сформулюйте, що таке академічне красномовство. Назвіть основні жанри академічного красномовства та стисло охарактеризуйте кожен з них.
2. Які форми діалогу зі слухачами використовують академічні оратори? Яку роль в академічному красномовстві відіграють фундаментальне наукове знання та аргументація?
3. Дайте стисле визначення політичного красномовства. Назвіть основні жанри політичного красномовства, охарактеризуйте кожен з них. Сформулюйте, що таке юридичне (судове) красномовство.
4. Дайте визначення суспільно-побутового красномовства. У якій сфері функціонує цей вид красномовства. Назвіть основні жанри суспільно-побутового красномовства і рису, яка їх об'єднує. Яку роль у цьому виді красномовства відіграє імпровізаційно-емоційне начало, гумор тощо?

Змістовий модуль 2. Структура риторичної діяльності.

Риторична культура професійного мовлення

Тема 1. Етапи творчої діяльності промовця. Інвенція. Стратегія і тактика підготовки виступу

1. Опрацюйте матеріал лекції та відповідної теми за рекомендованими джерелами і дайте відповіді на такі питання для самоконтролю у формі тез:
 - Яких вимог до оформлення рукопису майбутнього виступу слід дотримуватися?
 - Схарактеризуйте різновиди підготовчих записів, які використовують оратори для запам'ятовування тексту (конспект, тези, план).
 - Як слід користуватися конспектом під час виступу?
 - Що таке промова-експромт? Хто і в якій ситуації може вдаватися до імпровізації?
 - У чому полягає різниця між темою та головною думкою (метою) промови?
 - Що таке підтема, мікротема? Як вони підводять слухача до розуміння теми промови?
2. Використавши інтернет-ресурси, доберіть текст промови за вашим фахом (обсягом 200–250 слів), складіть тези і план тексту.

Тема 2. Композиція промови. Диспозиція

Опрацюйте матеріал лекції та відповідної теми за рекомендованими джерелами і дайте відповіді на такі питання для самоконтролю у формі тез:

- Які три структурні компоненти будь-якого літературного твору виділяють з античних часів?
- Якими способами оратор досягає зацікавлення аудиторії на початку промови?
- На чому базується система логічних доказів у виступі оратора?
- Що таке індукція та дедукція? Наведіть власні приклади.
- Які основні закони логіки не слід порушувати оратору?
- Чи може оратор апелювати до самої лише логіки? Чи тільки логікою визначаються вчинки людей?
- Що таке психологічна налаштованість аудиторії?
- Як оратор мусить враховувати бажання та сподівання людей?
- Чому вправний оратор вміло поєднує в промові логічні та емоційні моменти? Як, на вашу думку, це можна зробити?
- Які прийоми завершення промови ви знаєте?

Змістовий модуль 3. Риторична культура професійного мовлення

Тема 1. Елокуція. Мовленнєве оформлення промови

1. Опрацюйте матеріал лекції та відповідної теми за рекомендованими джерелами і дайте відповіді на такі питання для самоконтролю у формі презентації:
 - Чи можна створити художній образ підбором звуків? Що таке алітерація та асонанс? Наведіть приклади з текстів творів для дітей.
 - Чому саме словесний (лексичний) рівень мови є основним засобом творення художнього образу?

- Дайте визначення поняття *троп*. З якою метою оратори використовують тропи? Спробуйте навести приклади тропів з ораторського мовлення.
- Наведіть приклади синтаксичних та стилістичних фігур.

2. Проаналізуйте текст промови публічної особи (риторичного спрямування) з погляду використання виражальних засобів (фонетичних, лексичних і синтаксичних).

Тема 2. Меморія. Акція

1. Опрацюйте матеріал лекції та відповідної теми за рекомендованими джерелами і дайте відповіді на такі питання для самоконтролю у формі тез:
 - Чому важливо встановити контакт з аудиторією?
 - Як підтримувати увагу аудиторії?
 - Назвіть і охарактеризуйте невербальні засоби оратора.
 - Що ви знаєте про зони комунікації?
 - Чому питання виходу до аудиторії потребує особливої уваги?
 - Як встановити візуальний контакт з аудиторією?
 - Які різновиди жестів ви можете назвати? Які жести найбільш доречні під час публічного виступу?
 - Які прийоми для подолання нервозної жестикуляції ви знаєте?
2. Користуючись рекомендованими джерелами та інтернет-ресурсами, доберіть 5–10 вправ для розвитку фонаційного дихання та артикуляційної гімнастики; відпрацюйте їх виконання.

Тема 3. Риторичні форми діалогічного мовлення. Основи ведення ділової бесіди.

Риторичний аналіз промови

1. Складіть порівняльну таблицю, охарактеризувавши поняття: *дискусія, дебати, полеміка*.
2. Зробіть самоаналіз Вашого публічного виступу за схемою:
 - Чи вдалося захопити увагу аудиторії та утримувати її протягом усього виступу?
 - Чи вдалим був початок виступу?
 - Чи вдалося реалізувати задум та не відхилятися від теми?
 - Чи вдалим було завершення?
 - Чи було сказано все, що планувалося?
 - Чи впевнено почувалися на місці оратора?
 - Чи хотілося виступити перед цією аудиторією ще раз?

КОНТРОЛЬ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Критерії оцінювання виконання практичних робіт та відповіді на семінарському занятті

Критерії оцінювання за 12-бальною шкалою

Кількість балів	Значення оцінки (характеристика відповіді)
10–12	Відмінний рівень виконання завдань/відповідь повна, вичерпна й достатньо обґрунтована з, можливими, незначними недоліками
9	Достатньо високий рівень виконання завдань/відповідь без суттєвих (грубих) помилок, але не містить повних обґрунтувань
8	В цілому добрий рівень виконання завдань/відповідь містить незначну кількість несуттєвих помилок
7	Посередній рівень виконання завдань/відповідь містить значну кількість недоліків та/або незначну кількість помилок
5–6	Мінімально допустимий рівень виконання завдань, містить недоліки та помилки/відповідь неповна, що характеризується-недостатньою обґрунтованістю, фрагментарністю, наявністю недоліків та помилок
3–4	Незадовільний рівень виконання завдань/відповіді, що виявляється у формальному запам'ятанні деяких понять і фактів, без належного їх розуміння, нездатності застосувати такі знання при вирішенні завдань
1–2	Незадовільний рівень виконання завдань/відповіді, що виявляється у неспроможності відтворити означення базових понять, положень, невмінні їх застосувати або виконання завдання/відповідь розпочата чи взагалі відсутня

Критерії оцінювання виконання самостійних робіт

Критерії оцінювання за 12-бальною шкалою

Кількість балів	Значення оцінки (характеристика відповіді)
10–12	Відмінний рівень виконання з можливими незначними недоліками
7–9	В цілому добрий рівень виконання, містить незначну кількість несуттєвих помилок
4–6	Посередній рівень знань, виконання містить значну кількість недоліків
1–3	Мінімально допустимий рівень виконання

Критерії оцінювання виконання модульних контрольних робіт

Критерії оцінювання за 12-бальною шкалою

Розробляється викладачем в залежності від фактичного навчального матеріалу та з врахуванням «Критеріїв оцінювання виконання практичних, лабораторних робіт та відповіді на семінарському занятті»

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання. Критерії і норми оцінювання модульної (контрольної) роботи

Максимальна кількість балів — 12	Критерії оцінювання
10–12	Завдання виконані якісно (90 % — 100 % виконання усіх розділів модульної (контрольної) роботи).
7–9	Завдання виконані якісно з достатньо високим рівнем правильних відповідей (89 % — 75% виконання усіх розділів модульної (контрольної) роботи).
4–6	Завдання виконані якісно з середнім показником правильних відповідей (74 % — 50% виконання всіх розділів модульної (контрольної) роботи).
1–3	Завдання не виконано (виконання 49 % усіх розділів модульної (контрольної) роботи).

Модульний контроль проводиться в письмовій формі: письмове тестування, ведення таблиці, модульна контрольна робота.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма проведення підсумкового контролю — залік.

Результати заліків оцінюються за стобальною шкалою відповідно до кількості набраних балів і оголошуються на останньому практичному, семінарському занятті. Оцінка виставляється за умови, коли студент успішно виконав усі види робіт для проміжного контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. У разі невиконання окремих обов'язкових видів робіт з об'єктивних причин, студент повинен виконати їх і прозвітувати до останнього семінарського (практичного) заняття. Час та порядок виконання робіт і звітування визначає викладач.

7. Навчально-методична карта дисципліни «Риторика»

**Разом 90 год: лекції — 22 год, семінарські заняття — 20 год, модульний контроль — 6 год,
самостійна робота — 42 год.**

Модулі	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3		
Назва модуля	Загальні питання теорії красномовства. Основи ораторського мистецтва			Структура риторичної діяльності		Риторична культура професійного мовлення		
Тижні								
Теми	1	2	3	4	5	6	7	8
Теми лекцій	Предмет і завдання риторики, її основні поняття. Риторичні закони	Історія красномовства від доби Античності до сьогодення	Основні види і жанри красномовства	Етапи діяльності промовця. Інвенція. Стратегія і тактика підготовки виступу	Композиція промови. Диспозиція. Когезія	Елокуція. Комунікативні якості мовлення. Мовленнєве оформлення промови. Засоби створення виразності		
Теми семінарських занять	Предмет і завдання риторики, її основні поняття. Риторичні закони	Історія красномовства від доби Античності до сьогодення	Основні види і жанри красномовства	Інвенція. Способи підготовки промови. Конспект, тези, план	Прийоми вступу і завершення промови. Структура основної частини. Теза і аргументи	Елокуція. Комунікативні якості мовлення. Мовленнєве оформлення промови. Засоби створення виразності	Тренінг з техніки усного мовлення оратора. Зовнішня культура риторичного спілкування	Риторичні форми діалогічного мовлення. Еристика. Основи ведення ділової бесіди. Риторичний аналіз промови
Самостійна робота	Табл. 6.2			Табл. 6.2		Табл. 6.2		
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1			Модульна контрольна робота 2		Модульна контрольна робота 3		
Підсумковий контроль	Залік							

8. Рекомендовані джерела

Основні (базові)

1. Гончаров Г. М. Риторика і культура мови : навч. посіб. / Г. М. Гончаров, Л. А. Карпець ; Харків. держ. акад. фіз. культури, Каф. гуманітар. наук. Харків : Панов А. М. [вид.], 2018. 179 с.
2. Докаш В. І. Риторика : навч. посіб. / Віталій Докаш ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2016. 355 с.
3. Крикун В. Ю. Риторика : навч. посіб. / В. Ю. Крикун ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2019. 223 с.
4. Куньч З. Й. Риторика : підручник / Зоряна Куньч, Галина Городиловська, Ірина Шмілик ; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». 2-ге вид., допов. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. 495 с.
5. Мацько О. М. Практична риторика : навч. посіб. / О. М. Мацько ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2019. 239 с.

Додаткові

1. Броджі-Беркофф Дж. Барокова гомілетика у східнослов'янському культурному просторі / Дж. Броджі-Беркофф // Contributi italiani al XIV Congresso Internazionale degli Slavisti. Firenze : Firenze University Press, 2008. С. 179–200.
2. Вандишев В. М. Риторика і софістика в історико-філософському дискурсі : монографія / В. М. Вандишев. Суми : Сум. держ. ун-т, 2015. 151 с.
3. Грицаєнко Л. М. Основи красномовства : навчальний посібник / Л. М. Грицаєнко. К : КНУТД, 2013. 244 с.
4. Докаш В. І. Риторика та культура спілкування : навч. посіб. / Віталій Докаш ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2016. 487 с.
5. Зіневич Л. В. Риторика — наука переконувати / Л. В. Зіневич. Чернігів : Сіверський центр післядипломної освіти, 2016. 28 с.
6. Колотілова Н. А. Логіка і риторика: ретроспектива взаємозв'язку : монографія / Н. А. Колотілова ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 271 с.
7. Куньч З. Й. Українська риторика: історія становлення і розвитку : навч. посіб. / Зоряна Куньч ; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2011. 248 с.
8. Макович Х. Я. Словник термінів і понять з риторики. / Х. Я. Макович, Л. О. Вербицька, Н. О. Капітан. Львів, 2016. 140 с.
9. Овчиннікова А. П. Риторика як суспільно-культурне явище : курс лекцій / Альбіна Овчиннікова. Херсон : ОЛДІ-плюс, 2020. 175 с.
10. Піз А. Мова рухів тіла. Розширене видання. / Алан Піз, Барбара Піз. К, 2015. 416 с.
11. Прокопчук Л. В. Риторика / Л. В. Прокопчук. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 206 с.
12. Поліщук А. С. Риторика Давньої Греції: доарістотелівський період : навч.

посіб. / А. С. Поліщук ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Ін-т філології. Київ : Логос, 2018. 354 с.

13. Сивачук Н. П. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Сивачук Н. П., Снігур І. М., Санівський О. М. ; [за заг. ред. канд. пед. наук. проф. Н. П. Сивачук] ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини, Ін-т філології та сусп-вознав., Наук.-дослід. лаб. «Театр слова». Умань : Сочінський [вид.], 2013. 374 с.
14. Чалдіні Р. Психологія впливу / Роберт Чайлдіні. Харків : 2015. 368 с.

Інтернет-ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. В. Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Державна науково-педагогічна бібліотека
України ім. В. О. Сухомлинського
www.dnpb.gov.ua/
3. Бібліотека українських підручників
<http://pidruchniki.ws/>